

**ADAM ÖLDÜRME: TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA
SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME**

**MURDER: A SOCIOLOGICAL ASSESSMENT IN THE
CONTEXT OF GENDER**

*Dolunay ŞENOL**
*Aybeniz SARIÇİÇEK***

Özet

Bireyler, hayatlarını güven dolu sürdürebilmek için, yaşadığı toplumun düzeniyle uyumlu eylemlerde bulunmalıdır. Kişilerin sergilediği davranışlar formel ve informal yasalarla kontrol altında tutulmakta, 'sapma' durumu ortaya çıktığında çeşitli yaptırımlar uygulanmaktadır. Sapmış davranışın formel yasalarla cezalandırılması, onun 'suç' olduğunu göstermektedir. Suç, toplumsal yapıya zarar verdiği için denetlenmeli, sebepleri belirlenmeli, en aza indirgenmeye çalışılmalıdır. Ceza sistemi mağdur kişinin hasarını, maddi – manevi tatmin şeklinde karşılayabilmesi için çalışmaktadır. Fakat söz konusu 'adam öldürme' suçu olduğunda, telafisi, geri dönüşü olmadığı için, fail kişiler üzerinde uygulanan cezalar, mağdur kişinin ailesini ya da toplumu rahatlatmamaktadır. Bu açıdan cinayet, en ağır suç olarak değerlendirilebilir. Adam öldürme suçunun sebepleri irdelendiğinde cinsiyet ilişkisi bağlamında farklı verilere ulaşılmaktadır. Kadın ve erkekleri katil olmaya sürükleyen etkenler 'toplumsal cinsiyet' başlığı altında yorumlanabilmektedir. Bu yüzden bu çalışmada feminist kriminolojinin teorik yaklaşımı ön planda tutulmuş, toplumsal cinsiyetin getirileri ile ilişkili biçimde, cinsiyete dayalı suç ve adam öldürme suçu nedenleri ortaya konulmaya çabalanmıştır. 'Adam öldürme' konusunda literatür incelendiği zaman, suç teorilerinin genelde 'erkek' suçluları kapsayan çalışmalar yaptığı, feminist kriminologların ise 'kadın' suçlulara yöneldiği görülmektedir. Fakat yapılan bu çalışmada her iki cinsiyetin ayrı ayrı ele alınarak, 'toplumsal cinsiyet' faktörü açısından suça eğilimlerinin incelenmesi literatürde bir fark yaratmaktadır. Bu açıdan yapılan suç çalışmalarına iyi bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suç, Adam Öldürme, Cinayet, Katil, Toplumsal Cinsiyet.

Abstract

In order to continue their lives full of confidence, individuals must take actions that are compatible with the order of the society in which they live. The behaviors of

* Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
Kırıkkale / TÜRKİYE dolunay_senol@yahoo.com

** Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı
Doktora Öğrencisi Kırıkkale / TÜRKİYE aybenizzz@hotmail.com

individuals are kept under control by formal and informal laws and various sanctions are applied when 'deviation' occurs. The punishment of deviant behavior by formal laws shows that it is a 'crime'. The crime should be controlled because it harms the social structure, the reasons should be determined and the efforts should be minimized. The penal system works for the victim to compensate the damage in the form of material and moral satisfaction. But when it comes to the crime of 'manslaughter', the penalties imposed on the perpetrators do not comfort the victim's family or society, because the compensation is irreversible. In this respect, murder can be regarded as the most serious crime. When the causes of manslaughter are examined, different data are obtained in the context of sex relationship. The factors that lead men and women to become murderers can be interpreted under the heading of 'gender'. Therefore, in this study, the theoretical approach of feminist criminology has been taken into consideration and the reasons of gender based crime and homicide crime have been tried to be revealed in relation to the returns of gender. When the literature on 'manslaughter is examined, it is seen that crime theories generally do studies involving 'male' criminals and that feminist criminologists tend to 'woman' criminals. However, in this study, considering both sexes separately and examining the tendencies of crime in terms of 'gender' factor makes a difference in the literature. In this respect, it is considered that it will make a good contribution to the crime studies.

Key Words: Crime, Manslaughter, Murder, Killer, Gender.

Giriş

Toplum denilen olgu, maddi kültür, manevi kültür ve toplumsal ilişkilerin bütününden oluşmaktadır (Kongar, 2000, s. 41). Kültürel sistemlerle çevrelenmiş yapılanma, bireylere çeşitli kısıtlamalar getirerek devamlılığını sağlamaktadır. Bu sınırlamalar ise özünü, toplumsal gelenek, görenek, adalet, hukuk anlayışından almaktadır. Toplumun kendisini koruması ve sürdürmesi için bireylerin düzene uyum göstermesi ve kişisel ilişki ağında dayanışma içinde hareket etmesi şarttır. Toplum içerisinde huzurla yaşamayı sağlayacak normları bir kenara bırakarak, uyumsuz eylemler sergileyen kişiler 'normal' olma sıfatından çıkarılarak 'sapmış' olarak nitelendirilmektedir. 'Sapma'ya tepki olarak toplumsal kontrol mekanizması kendisini gösterir ve sapmış birey diğerleri tarafından manevi cezalandırmaya (dışlanma, kınanma gibi) maruz kalır. Eğer bu sapma şekli son halini aldıysa, yani devlet tarafından verilecek hukuki cezalara ihtiyaç duyuluyorsa 'suç' ortaya çıkmış demektir.

Suç olgusu, genel çerçevede toplum için 'kötü, zararlı' olarak düşünülmektedir. Bunun sebebi bireylerin denetimsiz eylemlerde bulunarak, diğerlerinin özgürlüğünü kısıtlamasıdır. Zira bir şeyin suç sayılabilmesi için, bireyin bir canlıya ya da mala zarar vermiş olması gerekmektedir. Bu durumda doğrudan bir başkasının şahsi haklarını, güvenliğini gasp etmeye eş değerdir.

'suç' denildiği zaman yasalara uyumsuz davranışın sergilenmesi, herkesin aklında oluşan ortak bir canlandırmadır. Önemli olan şey, suçun ne

boyutta etkiler yarattığıdır. Küçük suçlar, telafi edilebilir, yerine koyulabilir zararlar doğurur. Fakat söz konusu olan ‘adam öldürme’ gibi büyük bir suçsa yarattığı etki geri döndürülemez boyutta olmaktadır. Bu yüzden adam öldürme suçunun önüne geçilmesi için çabalanması, sebepleri anlaşılmaya çalışılarak onu yaratan etkenlerin en aza indirilmesi mecburidir.

Suç üzerinde, çok eski zamanlardan beri düşünülmesi, etik çerçevede değerlendirmelere tabii tutulması ve suçlu kimselerin neden buna yöneldiğine karşı duyulan merak, suç çalışmalarının sistematik hale getirilmesine destek olmuştur. Sosyoloji, psikoloji, antropoloji, tarih, hukuk, biyoloji, tıp gibi birçok bilim dalının ‘suç’ çalışmalarının yanında sadece suç incelemesi için oluşturulan interdisipliner ‘Kriminoloji’ alanı da araştırmalarını daimi olarak sürdürmektedir.

1.Kriminoloji ve Sosyoloji İlişkisi

Suç konusu, birçok bilim alanına dahil olmuş, her dalda farklı teoriler ile açıklanmaya çalışılmıştır. Fakat suçun karmaşık yapısı farklı bilim alanlarında çalışan insanların ortak bir paydada buluşarak, suç oluşumuna karşı çözüm bulunabilmesine engel olmaktadır.

Kriminoloji, disiplinler arası bir bilim dalı olarak suçu irdelemekte, farklı bilim alanlarının kullandığı bilimsel metotları uygulamakta, birçok değişik açıdan analiz yapabilmektedir. Bu nedenle kriminoloji, diğer alanlardan ayrılarak, evrensel, ayrıcalıklı bir bilim kimliği oluşturmaktadır (Akıncı, 2018, s. 36).

Kriminoloji, köken olarak ‘suç’ (crime) ve ‘bilim’ (loji) kelimelerinden oluşmakta yani ‘suçbilimi’ni temsil etmektedir. ‘Suçbilimi anlamına gelen kriminoloji, suç ve suçlu davranışı bilimsel yöntemlerle inceleyen bir bilim dalıdır.’ (Sözer, 2016, s. 4). Burada kriminolojiyi diğer bilim alanlarından ayıran en önemli şey, suçu incelerken bilimsel metotları kullanarak, suçun nasıl ve niçin işlendiği üzerinde yoğunlaşmasıdır.

Kriminolojinin, antropoloji, iktisat, psikoloji, tıp, hukuk, biyoloji, kimya, mimarlık, tarih gibi birçok alana ilgisi vardır. Kriminologlar suçu açıklamak için bu gibi alanların çalışmalarından ve suça bakış açısına dayalı oluşturdukları kuramlardan faydalanmaktadır. İçli’nin (2001, s. 15) belirttiği gibi, 20. yüzyıl kriminolojisinin temeli ise sosyolojiye dayanmaktadır. Sosyoloji, suç sosyolojisi ve hukuk sosyolojisi gibi alt dallarında, suç ve suçlulukla ilgilenmektedir. Suçun oluşmasına neden olan sosyal faktörler üzerinde derinlemesine araştırmalar yapılmaktadır. Akıncı’ya (2018, s. 50) göre, sosyoloji kriminolojiden daha geniş bir ilgi alanına sahiptir. Sosyoloji, sadece hukuk sisteminde ‘suç’ olarak görülen davranışları irdelemez aynı zamanda sosyal normlara aykırı eylemleri, yazılı olmayan kurallara (örf, adet, gelenek, kültür gibi) uyumsuz davranılmasıyla ortaya çıkan sapmaları inceler.

Bu açıdan, iki disiplin (sosyoloji ve kriminoloji) farklılıklar barındırsa da suçun oluşum sürecini ve suçlu davranışın nedenini anlayabilmek için ortak çalışma alanına sahiptir.

2.Suç ve ‘Adam Öldürme’ Suçu

Toplum içerisinde yaşayan birey, belirli davranış kalıpları ile sınırlandırılmaktadır. Toplumsal düzen için gereken bu sınırlama bireylere ‘neyi, neden, nasıl yapıp, yapamayacağımı’ söylemektedir. Bu belirlenmiş eylemler etrafında hareket eden birey ‘normal’ olarak değerlendirilmekte, toplumsal uyumsuzluk yaratan davranışlar sergilendiğinde ise ‘sapma’ olarak nitelendirilmektedir. Goode’nin (1999, s. 240) dediği gibi; sapma evrenseldir. Yani dünyanın her yerindeki topluluklarda yazılı ve yazısız kurallar ihlal edilerek, sapma gerçekleştirilir. Toplumsal kontrol ise, tam bu noktada ortaya çıkar. Bu kontrol ile sapmış davranışların önüne geçmek ya da bunları düzeltebilmek hedeflenir. Sapmanın evrensel olmasıyla doğru orantılı biçimde, Berger’in (1999, s. 230) tespiti gibi toplumsal kontrolünde olmadığı herhangi bir toplum bulunamaz. Bu kontrol etme biçimi, sapmış davranışın ne olduğuna ve boyutuna göre formel ya da informal şeklindedir. Formel kontrol ile kanunlar devreye girerken, informal kontrolde herhangi bir resmiyete sahip olmayan toplumsal baskı söz konusudur (Bozkurt, s. 174). Her suç bir sapmadır fakat her sapma bir suç değildir. Eğer sapmış davranış ‘suç’ boyutunda ise, formel kontrole ihtiyaç duyulmaktadır. ‘Suç ise toplumun genel olarak huzur ve düzenini bozan, dolayısı ile de toplum içindeki bireyler tarafından onaylanmayan, aynı zamanda o toplumun ceza yasasında bir ceza ile karşılık bulan eylemler olarak tanımlanmaktadır.’ (Şenol ve Yıldız, 2012, s. 529).

Suçun karmaşık ve çok boyutlu yapısı, onun incelenmesinde birden çok suç grubunun oluşmasına sebep olmuştur. Şiddet suçları, mal varlığına karşı işlenen suçlar, organize suçlar, beyaz yaka suçları, siber suçlar, terör suçları gibi başlıklar bu gruplara örnektir. ‘Adam öldürme’ suçu ise, kriminolojik olarak şiddet suçları kategorisi altında incelenirken, istatistiksel amaçla sınıflandırıldığında ve TCK’ya bakıldığında ‘kişilere karşı suçlar’ başlığı altında değerlendirilmektedir.

Adama öldürme; ‘insanın bilerek ve isteyerek ya da planlamadan kaza sonucu bir başka insanın hayatına son vermesi olayıdır’ (İçli, 2001, s. 124). Bir kişiyi adam öldürmeye iten birçok etken bulunur ve bireylerin içinde yaşadığı ülkenin toplumsal yapısı da bunlardan birisidir. Burada cinayet suçunun işlenmesini kolaylaştıracak ya da zorlaştıracak koşullardan bahsedilmektedir. Kültürel değerler, informal yasalar, gelişmişlik düzeyi, demografik dağılım gibi sebeplere bağlı olarak her ülkenin adam öldürme istatistikleri değişmektedir. Sosyal düzensizlik teorisi, suç ile ekolojik yaklaşımlar arasında bir bağ kurmuştur. Bilhassa kentlerde göç ile hızlı değişimler meydana gelmekte, ortaya çıkan düzensiz çevre suç oranlarını

etkilemektedir. Kentleşmiş bölgelerde ortaya çıkan suç oranları sosyo – ekonomik farklılıklara göre değişiklik göstermektedir. Göçmenlerin, düşük gelir seviyesine sahip ailelerin bulunduğu bölgelerde suç oranlarının fazla olduğu ortaya konulmuştur. Kalabalığın, sürekli nüfus hareketliliğinin olduğu yerlerde sosyal düzensizlik artmakta, formel ve informel kontrol azalmaktadır. Bu yüzden suç ve sapma kaçınılmaz bir boyuta gelmektedir (Akgül ve Irmak, 2016, s. 75 – 77).

Adam öldürme, anlık öfke, planlı cinayet veya kendini müdafaa şeklinde gerçekleşebilir. Bir bireyin kendisini müdafaa etmek için cinayet işlemesi, planlı cinayet vakalarına kıyasla daha az korku doğurur (Arduç, 2016, s. 20). Çünkü herkes her an adam öldürme suçunun mağduru konumuna düşebilir. Bilhassa artan suç oranları bireylerde suç mağduru olma konusunda büyük korkular yaratmıştır. Bu mağduriyet korkusu, suçun dolaylı mağdurlarını da etkilemektedir. Cinayet kurbanları kadar cinayet işleyenlerin ailelerinin yaşadıkları sorunlar da dolaylı mağduriyete dahil olmaktadır (Bahar, 2016, s. 449). İformel kontrolün yapmış olduğu bir baskıyla, adam öldüren şahısların yanı sıra aileleri de toplum tarafından dışlanmakta, kınanmaktadır. Bazı özel durumlarda (namus cinayetleri gibi) bu görülme bile genel anlamda cinayet işleyen bir insan ‘vahşi, acımasız, vicdansız’ gibi sıfatlara dahil edilmekte ve bu yüzden o bireyin ve onu yetiştiren ailesinin toplum içerisinde bulunması, diğer insanlara güvensiz bir ortamda bulunduğunu hissettirmektedir.

Türkiye’de 2018 yılı hayata karşı suçlar başlığı altında, kasten adam öldürme ve taksirle adam öldürme suç istatistiklerine bakıldığı zaman, toplam 71.900’lük bir sayıya ulaşıldığı görülmektedir (Adli İstatistikler 2018, s. 26). Adalet Bakanlığı 2011-2018 yılları arasında kasten adam öldürme suçuna ilişkin açılan davalardaki suç sayıları istatistikleri incelendiğinde; ‘2015 yılına kadar suç sayısının arttığı, 2016 yılında 2015 yılına göre %38,3 oranında azaldığı, 2017 yılında 32.955’e yükseldiği, 2018 yılında 2017 yılına göre %34,1 azalarak 21.713’e düştüğü görülmektedir. 2011-2014 yılları arasında 5237 sayılı TCK uyarınca açılan tüm davalar içinde ortalama %0,6 olan kasten adam öldürme suçunun oranı, 2015-2018 yılları arasında artarak ortalama %1,0’a yükselmiştir’ (Adli İstatistikler 2018, s. 56). Görüldüğü üzere adam öldürme davalarında yıllar içerisinde çeşitli dalgalanmalar olmuştur. Bu artış ve azalmaların meydana gelişinde ne gibi etkenlerin olduğu mevcut dönem analizi ile ayrıca incelenmelidir. Zira herhangi bir dönemde herhangi bir suç oranının artması ya da azalması tesadüfi bir durum değildir. Suçun artışı genel anlamda toplumsal düzeyde bir değişime ihtiyaç duyulduğunun işareti olarak yorumlanabilir. Bu öznel bakış açısının yanı sıra Durkheim açısından değerlendirilirse, suç oranların artışı toplumsal gelişimle doğru orantılı ilerlemektedir (Durkheim, 1985, s. 90).

Sözer'e (2016a, s. 186 – 187) göre, adam öldürme suçu, ilişki ve süreç açısından üç gruba toplanabilir. Bunlardan ilkinde 'katil ile maktulün uzun ilişki geçmişine sahip olması' vardır. Burada aile, arkadaş, akraba, evli olma gibi ilişki boyutundan bahsedilmektedir. Bu grupta daha çok namus, miras gibi konular cinayet sebebi olmaktadır. Bunun yanı sıra bir tarafın uzun süre boyunca şiddete maruz kalması sonucu ölmesi ya da öldürülmesi de buraya dahildir. İkinci kategori ise 'katil ve maktulün birbirleri ile menfaat ilişkisi içinde olduğu cinayetler'dir. Bu tür adam öldürmelerde tarafların ne kadar süredir tanışık olduğunun önemi yoktur. Ticaret, iş ilişkisi, hiyerarşik bağlar gibi menfaatler sürecinde meydana gelen cinayetlerden söz edilmektedir. Son grupta ise katil ile maktulün birbirini tanımaması durumu vardır. Bu gibi adam öldürmeler anlık cinnetler, kavgalar, alkol ya da uyuşturucu etkisi ile yapılan saldırılar, tetikçilik gibi durumlarda gerçekleşmektedir. Katiller bilinçli olduğu kadar, bazen istemsizce 'kader mahkûmu' da olabilmektedir (Sözer, 2016a, s. 186 – 187). Görüldüğü gibi 'adam öldürme' suçu diğer suçlardan daha karmaşık bir yapıya sahiptir.

Adam öldürme suçunun nedenlerini anlayabilmek için çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Kasıtlı cinayet işleyenlerin geçmişi ve suç işleme anları araştırılmış, bunlara dayalı kuramlar ortaya konulmaya çalışılmıştır. Suçlu kişilerin genel anlamda kötü bir çocukluk geçirdiği, ebeveynlerinin (bilhassa baba) sevgisizliğiyle büyüdüğü, hayal kırıklığı ve yetersizlik hissettikleri, sosyal ve ekonomik güvensizlik yaşadıkları, öğrenim düzeylerinin genel anlamda düşük olduğu, büyük oranda olumsuz duygu ve davranışlarının baskın olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra cinayetlerin yaklaşık yüzde ellisinin aile içerisinde gerçekleştiği, insanların en çok 30 – 35 yaş arasında bu eğilimi yaşadığı, büyük çoğunlukla kırsal kesimlerde meydana geldiği, ilkbahar ve sonbahar aylarında cinayet sayılarının arttığı, olay sırasında en çok ateşli silahların kullanıldığı tespit edilmiştir (İçli, 2001, s. 127 – 128).

Türkiye'de cinayet sebeplerini araştıran İçli, en yüksek oranlarda %18,02 ile namus ve %18,02 ile arazi anlaşmazlığı için bu suçun işlendiğini tespit etmiştir (İçli, 2001, s. 138). Fakat araştırmaya katılan faillerin hepsi erkektir. Tam bu noktada cinsiyet faktörü ve en çok adam öldürme nedenleri göz önünde bulundurulursa, kültürel yapının nasıl bir etki yarattığı anlaşılabilir. 'Namus cinayetleri' Türk sosyoloji literatüründe yer etmiş, derin bir kültürel olgu olarak kendisini göstermektedir. Bir kültürel değer taşıması, namus cinayetlerini mubah hale getirmekte, bu durum faillerin toplum tarafından dışlanmasını, sosyal cezalar almasını engellemektedir. Sözer'in (2016a, s. 188) aktarımına göre, namus adına adam öldürme oranları, toplam cinayetlerin %8'i kadardır. Namus cinayeti başlığı altında fail olanların %85'i, mağdur olanların da %71'i erkektir. Yani yaklaşık %14 oranında kadınlar 'namus' başlığı altında bir erkek tarafından öldürülmektedir.

Aynı zamanda toprağa yani araziye sahip çıkmak, kültürel yapıda erkeğin görevi olarak görülmekte ve gerekirse canı pahasına koruması gerekmektedir. Bu yüzden tıpkı namus cinayetinde olduğu gibi arazi anlaşmazlığı sonucunda katil olmak, faille vicdanı bir yük olmaktadır. Arazi anlaşmazlığı kırsal kesimlerde kan davasına kadar varabilmekte, kuşaklarca süren seri cinayetlere sebep olabilmektedir.

Bunların yanı sıra bireylerin adam öldürmesine neden olan, katil olmasını kolaylaştıran, motive eden bazı etkenler sonucu ‘zoraki cinayetler’ de ortaya çıkabilmektedir. Bu gibi cinayetlerin nedeni genellikle ceza adalet sisteminin sorunlarıyla ilişkilidir. Kişiler haksızlığa uğradığını hissettikleri zaman karşı tarafın tatmin edici bir ceza almasını ister fakat bu formel olarak sağlanamadığı zaman kişilerin kendisi mağdur durumdan suçlu konuma geçebilir. Yasaların yetersizliği, mesleki körlük içinde olabilen kolluk kuvvetleri ya da hakimler, savcılar, kolluk kuvvetlerinin iş gücü yetersizliği, verilen cezaların tatmin edici olmayışı, adaletin geç tecelli etmesi gibi durumlar, bireylerin mağduriyeti karşısında kendi cezasını vermek için cinayet işlemesine sebep olabilmektedir (Sözer, 2016a, s. 186 – 187). Kanunların iyileştirilmemesi, çağdaş adalet sisteminin oluşturulmaması suç problemini tetiklemektedir. Herkese eşit biçimde uygulanacak yeni düzenlemelerin yapılması her dönemde şarttır (İçli, 2001, s. 36). Ancak bu şekilde insanlar herkes için eşit adalet sistemine güvenerek, kendi ceza sistemlerini uygulamaya kalkmadan, güvende hissedebilirler.

3.‘Suç’a Teorik Bakış ve ‘Adam Öldürme’ Suçu Açısından Feminist Kriminolojinin Farkı

‘Suçlu’ davranış, hiçbir zaman cezasız bırakılmamaya çalışılmış, suç karşılığında uygulanacak yaptırımlar mevcut dönemin yapısına bağlı olarak, toplum ya da yöneticiler tarafından belirlenmiştir. Modern hukuk, adalet ve ceza sistemi oluşturulmadan önce, özellikle Orta Çağ Avrupası’nda suç ve suçlu davranışın nedenleri incelenmeden, suç işleyen kişiler doğaüstü güçler tarafından kontrol altına alınan ‘günahkârlar’ olarak değerlendirilmiş ve bunun sonucunda çok ağır işkenceler ya da idamlar uygulanmıştır. Bu cezalar normatif düzenlemelere dayalı ortaya çıkmamış, yargıçların keyfilğine dayanmıştır. Aydınlanma Çağı’na geldiği zaman Klasik Okul ile bu durum değişime uğramış, suç ve suçluluk sorgulanmaya başlamıştır. Başta Thomas Hobbes olmak üzere birçok düşünürün ‘insan doğasına’ bakışından etkilenilmiş, bireylerin doğuştan iyiye olan eğilimi reddedilmiş, kişilerin koşullara göre çıkarları doğrultusunda davrandıkları, bunun için kimi zaman iyi olurken bazı zamanlarda kendileri söz konusu olduğu için başkasını düşünmeden kötü hareketlerde bulunabilecekleri savunulmuştur (Seyhan, 2016, s. 38 – 39). Klasik ekolün başta gelen temsilcisi Cesare Beccaria,

‘Suçlar ve Cezalar Hakkında’ isimli bir kitap yayımlamış (1764), orada ileri sürdüğü fikirler sistemi derinden etkilemiştir.

Beccaria, ‘Suçlar ve Cezalar Hakkında’ adlı eserinde, adalet sistemini bilimsel şekilde eleştirerek, suç ve ceza sınıflandırmaları yapmış, suçların nasıl önlenebileceği üzerine bir bölüm hazırlamıştır. Beccaria’nın savunduğu temel görüşünü, onun sözleri ile aktarmak gerekirse, “Hepimizin ortak yararı, suçların sadece işlenmemesinde değil, işlendikleri zaman topluma verdikleri zararın da hiç değilse çok az olmasındadır. Öyleyse, insanları suç işlemekten vazgeçiren yaptırımların / cezaların, suçun kamu esenliğine verdiği zararlar ve insanları suça iten nedenlerle orantılı ve bu suretle çok daha etkili olmaları zorunludur. Demek, suçlarla cezalar arasında bir oran bulunması gerekir.” (Beccaria, 2016, s. 45). Anlaşılabileceği üzere, Beccaria, işlenen suçların topluma zararının olduğunu ve verdiği hasar boyutuna göre cezaların uygulanması gerektiğini savunmuştur. Orta Çağın yargıçlarının yaptığı gibi en ufak suçta dahi en ağır cezaların verilmesini ve o kişinin gözden çıkartılmasını istememektedir.

Klasik ekolün bir diğer temsilcisi olan Jeremy Bentham, insanların haz almak ve acıdan kaçmak üzere yaşadığını, mutluluğun ve faydacılığın ön planda olduğunu ve verilen cezaların ‘acı’ yaşatması sebebiyle iyi olmadığını ancak toplumsal düzen için hoş görülebileceğini savunmaktadır. Onun için, bireyler eylemde bulunurken, o davranışın vereceği hazzı hesaplamakta, bu yüzden gerekirse suça eğilim göstermektedirler. Bu nedenle, cezalar hazdan daha ağır basmalı, insanlar suç işlemeyi düşündüğünde acıyı düşünüp vazgeçmelidir.

Klasik okulun suç incelemeleri ve ‘bireylerin özgür iradeleri ile suç işlemeyi seçmesi’ görüşü 1970’lerde ortaya çıkan ‘neoklasik okula’ bir eleştiri yolu göstermiştir. Burada suçluluktan öte suçun ortaya çıkmasına sebep olan etkenlere yoğunlaşmıştır. Zira bu bakış açısı ile, suç işlemeye neden olacak şartlar ortadan kaldırılırsa suçluluk da olmayacaktır. Neoklasik okulun ‘rasyonel tercih’ ve ‘rutin aktiviteler’ olmak üzere iki popüler teorisi vardır. Rasyonel tercih teorisinde, isminden de anlaşılacağı gibi, ussal düşünce ön plandadır. Bireyler rasyonel düşünceleri ile suç işlemeyi tercih etmektedir. Burada vurgulanan şey, suç işlemeye uygun bir ortamın yaratılması ve kişilerin kendisini onun içerisinde bulması, suç fırsatını yakalamasıdır. Fakat bu teori, insanların suç anında rasyonel olmadığını, bağımsız düşünemediğini savunan kişiler tarafından çok fazla eleştirilmiştir.

Rutin aktiviteler teorisi ise, rasyonel tercihin eksiğini tamamlamış, bireylerin suç fırsatını nasıl yakaladığını açıklamıştır. Bu teoriye göre aynı zaman ve mekânda üç farklı şart bir araya geldiğinde suç ortaya çıkmaktadır. Bu şartlar; ‘1) motive olmuş saldırgan, 2) uygun bir hedef, 3) uygun hedefi saldırgandan koruyabilecek gözetmenlerin ve/veya koruyucuların eksikliği veya yokluğudur.’ (Özkan, 2016, s. 50 – 51). Burada odak nokta suçluluk

değil de suçun ortaya çıkmasını sağlayan şartlar olduğu için önemli olan şey bu etkenleri yok etmektir. Ortaya konulan bu teoriler çevresel kriminolojiyi etkilemiş, suç ortamının oluşmasını azaltacak çevresel düzenlemelerin yapılması gerekliliği öne sürülmüştür. Bilhassa modern kentlerin, büyük binaların, çok sayıda kişinin bir arada yaşamasının hem suçu arttırdığı hem de suç karşısında bireyin kendisini koruma ihtimalinin azaldığı iddia edilmiştir. Buralarda insanlar hem birbirleri tarafından hem sosyal mekanizmalar tarafından kontrol edilememekte, suç fırsatı artmaktadır (Özkan, 2016, s. 55).

Modern döneme gelindiği zaman, suç oranları hiçbir zaman olmadığı kadar çok artmış, suçluların kontrol edilebilmesi için polis teşkilatları kurulmuştur. Bu dönemde geçmişte hâkim olan ‘suça neden olan ortam’ görüşü değişmiş, suçun özgür irade ile değil, biyolojik ve psikolojik faktörlere bağlı olarak ortaya çıktığı düşüncesi ileri sürülmüş, bu yüzden suçluların kontrol altında tutulması gerekliliği savunulmuştur. Bu görüşün ortaya çıkma nedeni, Comte’un sosyal bilimlerin doğa bilimlerine benzer şekilde (deneysel ve ispatlarla) açıklanabileceğine dair yaptığı çalışmaların etkisidir. ‘Suç’ olgusu da pozitivist yaklaşıma dahil olmuş, bireylerin biyolojik ve psikolojik yapılarının incelenmesi ile suç potansiyellerinin fark edilebileceği düşünülmüştür (Kul, 2016, s. 60 – 61). Pozitif ekolün temsilcilerinden Lombroso, mahkumlar üzerinde inceleme yapmış, onların davranışlarından, düşüncelerinden, geçmiş ve bugünkü yaşantılarından, ölü mahkumlar üzerinde yapmış olduğu otopsilerden hareketle bazı sonuçlar ortaya koymuştur. Bu analizlere dayanarak, insanlardan bazılarının ‘doğuştan suçlu’ olduğunu savunmuş, suçlu bireyleri bedensel ve psikolojik farklılıklarına göre diğerlerinden ayırmıştır (Dönmezer, 1994, s. 85).

Modernleşmeyle beraber ‘sosyoloji’ bir bilim dalı olarak etkisini göstermeye başlamış ve buna takiben ‘suç’a yönelik sosyolojik teoriler ortaya konulmuştur. Oluşturulan kuramlar, yapısal teoriler ve alt – kültür teorileri olmak üzere iki ana başlıkta irdelenebilir. Yapısal teorilere göre, suçun meydana gelmesine sebep olan şey, toplumsal yapı ve sınıflar arasındaki farklılıklardır. Yapısalcı olan Durkheim için, sosyal kurallar ve sorumluluklar, huzuru ve düzeni sağlayan şey olarak görülmektedir. Bu faktörler ortadan kalktığı zaman ‘anomi’ ortaya çıkmakta, intihar ve suç doğmaktadır.

Çağdaş sosyologlar ise, anomiyi doğuran şeyin, bireylerin isteklerinin birbiriyle çarpışması ve sınırlı koşullarda arzularına ulaşmaya çalışmaları yatmaktadır. Parsons, bu kavramı normatif sistemin yok olması olarak tanımlarken, Merton anominin, kişilerin istekleri uğruna sapsmiş davranışlara başvurup, toplumsal düzeni bozması sonucunda oluştuğunu savunur. Bireylerin dilediklerine ulaşması için yasal yolları kullanabilmesi her zaman kolay olmamaktadır. Bilhassa alt sınıflar için durum zorlaşmakta, üst sınıf toplumsal yapıda avantajlı hale gelmektedir. Bu yüzden özellikle alt kültür ve

ekonomik düzeye sahip tabakalarda bulunan kişiler maddi ve manevi rahatlık için suça başvurabilmektedirler (Akıncı, 2018, s. 189 – 191). Cohen de ‘tepki teorisi’ ile bu bakış açılarını desteklemiş, suçun sosyal sınıf ve statü farklarından ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Düşük gelir düzeyindeki bireylerin, imkanları el vermediği için toplumsal sınıflarda ve statülerde yükselmiyor oluşu, onların bir tepki biçimi olarak suça yönelmelerine yol açmaktadır (Akıncı, 2018, s. 193). Yapısalcı kuramın bir diğer alt başlığı olan ‘çatışma (uyuşmazlık) teorisi’ni ilk olarak öne süren Vold için ise, toplum gruplara bölünmüştür ve her birinin birbiriyle rekabeti söz konusudur. Grup içi ve diğer gruplarla her daim bir çatışma, uyumsuzluk ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden bireyler kendisini ve ait olduğu grubunu korumak için her türlü yola başvurabilmektedir ve suç da bunlardan birisidir (Akıncı, 2018, s. 195).

Alt – kültür teorileri ise, kültürün toplumun her yerinde eşit olarak dağılmadığına ilgi çeker. Egemen kültür karşısında var olan alt – kültür kendisine has bir yaşam biçimi oluşturmaktadır. Bu yaşam biçiminde hâkim kültürün değerleri yok sayıldığı için, bireyler amaçları uğruna kendi doğru bildiklerine yönelenerek, hukuku yok sayabilir. Bu durum da sapmış davranış ve suç ortaya çıkartabilmektedir (Akıncı, 2018, s. 198).

Genelde suç teorilerinin ‘suç’ yaklaşımları ele alındıktan sonra, özelde ‘adam öldürme’ suçuna bakılacak olunursa, psikolojik, sosyolojik, fizyolojik ve bunun gibi birçok faktör üzerinden yorumlama yapılabilir. Fakat toplumsal her olay gibi, adam öldürme suçunun da sosyal yönü ağır bastığı için sosyolojik bakış açısının ön plana çıkması kaçınılmazdır. İçli (2001), adam öldürme suçu konusunda ortaya konulan bazı teorileri ve görüşleri toplamış, genel bir derleme yapmıştır. Onun aktarımlarına göre, Friedrich Wentham için, adam öldürme suçunu işleyen kişiler, kıskançlık, intikam, düşmanlık gibi olumsuz duyguların etkisiyle hareket etmektedir. Bunun yanında tahrik faktörü de göz ardı edilmemiş, bu etkenin kişisel olmasının yanı sıra sosyal etkenleri de barındırdığını savunmuştur. Lamberti ve arkadaşlarının, bir grup suçlu üzerinde yapmış olduğu çalışmaya göre ise, adam öldürme suçunu işleyen kişilerin içe dönük bir yapıya sahip olduğu, pişmanlık, başarısızlık, baskılanma gibi duygulardan kurtulamadığı, ebeveynleriyle (bilhassa baba) anlaşamadıkları, sorumlulukları konusunda yetersiz kaldıkları görülmüştür (İçli, 2001, s. 150 – 151).

Quinney ise, kentleşme ile ‘adam öldürme’ suçu arasındaki bağı incelemiş, kentleşmenin yüksek olduğu bölgelerde ‘intihar’ oranının daha fazla olduğunu, orta derecede endüstrileşmiş topluluklarda intihar ve adam öldürme oranının yaklaştığı, kırsal bölgelerde ise adam öldürmenin oranının çok yüksek, intiharın çok düşük olduğunu ortaya koymuştur (İçli, 2001, s. 152). Yani toplumsal gelişim düzeyi ile ‘adam öldürme’ suçunun işlenmesi arasında bir bağ kurmuş, ekonomik ilerlemenin suç üzerindeki konumunu belirlemiştir.

Marvin E. Wolfgang'ın çalışmasına göre ise, adam öldürme oranı yaz aylarında daha çok artmakta, bilhassa cumartesi günleri gece 20.00 ile 02.00 arasında cinayet işlenmekte, aile içinde olan tartışmalar, kıskançlık, hırsızlık gibi durumlar adam öldürmenin meydana gelmesinde rol oynamakta, suçlu taraf kadın ise daha kişisel bir duruma dayanarak ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda Wolfgang üst sınıfa oranla, alt sınıfta daha çok cinayet işlendiğini belirlemiştir. Buna dayanarak cinayette, ekonominin büyük rolü olduğunu vurgulamaktadır. Alt kültürel sınıfta olan bireyler, diğerlerine oranla birçok şeyden eksik kalmaktadır ve bu yüzden hayata, sosyal düzene, başka insanlara daha kızgın, küskün olabilmektedir. Bu durum adam öldürme oranını artırmaktadır (İçli, 2001, s. 154 – 155).

Genel suç teorilerine ve 'adam öldürme' suçuna dair oluşturulan kuramlara bakıldığı zaman, toplumsal cinsiyete dayalı analizlerin belirgin bir şekilde yapılmadığı görülmektedir. Bazı kuramcılar cinsiyet farkına dayalı analizlere az çok değinmiştir fakat yeterli yoğunluk sağlanmadığı için feminist kriminoloji eksikleri tamamlamak zorunda kalmıştır. Akgün (2019, s. 38), kadınların 'cinayet' ile ilişkisini inceleyen kuramları yedi başlıkta ele almaktadır. Bu başlıklar; 'şiddet alt kültürü, cinsiyet rolü, dayak yiyen kadın sendromu, cinsiyete dayalı patikalar yaklaşımı, kendini savunma modeli, Postpartum depresyon, psikoz ve psikolojik rahatsızlıklar ve feminist kuramlar'dır.

Şiddet alt kültürü kuramı, adından anlaşılabilir netliği taşımaktadır. Yani burada 'şiddet' bir alt kültür olarak içselleştirilmiştir. Şiddet davranışını sergilemek, gelenek görenek olarak benimsenmiş, normal karşılanmaya başlamıştır. Cinsiyet rolü kuramında ise, toplumsal cinsiyet rollerine uygun hareket eden bireylerin, suçlu davranışı da kalıplaştırdığı görülmektedir. Yani bazı suçlar erkeklere bazıları kadınlara uygun görülmektedir. Söz konusu suç bile olsa bu düzene uyulmadığında davranış kalıplarının dışına çıkmaktadır. Dayak yiyen kadın sendromu, sürekli fiziksel şiddet gören kadının, ruhsal yapısının da bozulmasıyla, kendisine şiddet gösteren kişiyi öldürmesini açıklamaktadır. Kendini savunma modeli de dayak yiyen kadın sendromuna benzemekte, kadınlar çeşitli şiddet biçimlerine (taciz, tecavüz, dayak gibi) karşı kendisini korumak için cinayete başvurmaktadır. Bu teoride herhangi bir planlama söz konusu değildir, yani kadın bir anda, düşünmeden, sadece savunma yapabilmek için adam öldürmektedir. 'Postpartum depresyon, psikoz ve psikolojik rahatsızlıklar' yaklaşımı ise, doğum yaptıktan sonra depresyona giren kadınların çocuklarına şiddet uygulamasını ve öldürmesini ele almaktadır. Bir annenin çocuğuna karşı bu tavırlara bürünmesinin sebebi psikolojik rahatsızlıklarla açıklanmaya çalışılmaktadır (Akgün, 2019, s. 39 – 42). Cinsiyete dayalı patikalar yaklaşımı, kadınların nasıl bir hayat yaşadığını incelemekte, çocukluklarından başlayarak büyüme evresinde ne gibi deneyimler yaşadıklarına odaklanmakta, bu bağlamda onları suçlu davranışa

iten sebepler belirlenmeye çalışılmaktadır. Bu psikolojik incelemenin yanı sıra, biyolojik ve sosyal gerçeklikler de göz önünde tutulmaktadır (Akgün, 2019, s. 52).

Feminist teori ise, eleştirel kriminolojinin içerisinde yer almaktadır. Bu kurama göre, suçun meydana gelmesini sağlayan şey toplum içerisinde bulunan cinsiyet eşitsizliğidir. Kadının hem aile içerisinde hem toplum tarafından güçsüz görülmesi, emeğinin ve bedeninin sömürülmesi söz konusudur (Gültekin, 2016, s. 117). Tam bu noktada söz edilen şey, toplumsal yapının suçun yolunu açıyor olmasıdır. Kadına karşı yapılan fırsat eşitsizliği, kadının eğitim görme ve iş hayatına dahil olma zorluğu, gücünü kazanamadığı için kendisini koruyamaması, erkeğin yanında daha alt görülmesi zaten başlı başına suçtur. Bunun yanı sıra, kadını güçsüz olarak değerlendiren erkekler, taciz, tecavüz, psikolojik, ekonomik ve bedensel şiddet uygulamakta, suç işleme hakkına sahip olduklarını düşünmektedirler. Zira kadının ev içi işlere uygun görülmesi, eşinin ya da ailesindeki erkeklerin sözünü dinleyerek hareket etmesi, ev dışına çok fazla dahil olmaması onun suç işleme oranının düşük olmasını sağlamaktadır. Aslında ironik bir şekilde kadının suç işleme olasılığı bile elinden alınmıştır (!). Bunun yanı sıra Akgün'ün (2019) anlattığı gibi, kadın ve suç, bir arada incelenmek üzere çok fazla ele alınmamaktadır. Kadınların suç oranının düşük olması bunun temel sebeplerinden biridir. Çünkü toplumsal yapıda 'kadın' bir eş ve anne olarak öne çıkmakta, ailesini korumak adına suça erkekler kadar yaklaşmamaktadır. Bilhassa ataerkil toplumlarda, bazı durumlarda, kadınlar suç işlediğinde de bu cinsiyet rollerine dayanarak (eş ve anne olması), çeşitli toplum organları suçun üzerini kapatmakta ve mahkemeye intikal etmemesini sağlamaktadır. Bu durum kadınların suç istatistiklerini düşürmekte ve dolayısıyla bilimsel incelemelerde göz ardı edilmesine sebep olmaktadır (Akgün, 2019, s. 32).

Toplum ilk oluşumundan bu yana, kadın ve erkeği, cinsiyet etkenini göz önünde bulundurarak birçok farklı yolla gruplara ayırmaktadır. Fakat her gruplanmada, kuşkusuz ki zarar gören taraf yoğunlukla kadın olmuştur. Bu duruma tarih boyunca bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde eleştiriler getirilmiştir. Feminizm ise, kadınların yaşadığı mağduriyete karşı, ortaya çıkan bilinçli bir tepkidir (Mitchel ve Oakley, 1998, s. 24). Feminizm kadın ve erkeğin toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan, hukuk karşısında her iki cinsiyet içinde aynı hakları talep eden, erkeğin kadın üzerinde kurmuş olduğu eril tahakkümü yok etmeyi amaçlayan bir akımdır. Yani kadınların ikinci planda tutulmasına verilen bir tepkidir. Bu akım, sosyal bilimlerin birçok alanına dahil olduğu gibi, kriminoloji üzerinde de etkisini göstermiştir. Ortaya çıkan feminist kriminoloji, mevcut suç teorilerinin erkek egemen bir tavırla oluşturulduğunu, kadının suç, mağduriyet gibi konularda göz ardı edildiğini savunmaktadır. Suç üzerinde yapılan çalışmalarda öznenin hep erkek olması (ve hatta teorisyenler bile büyük bir çoğunlukla erkektir), feminist hareket ile 20. yüzyılın ortasında değişmeye başlamıştır. Klasik kriminolojide Lombroso,

Ferraro ve W. I. Thomas gibi isimler kadın suçluluğuna kısmi olarak değinmiş fakat sonrasında bu konunun üzerinde çok fazla durulmamıştır. Zaten feminist araştırmacılar kadın suçluluğu hakkında yapılan teorik ve ampirik araştırmaları yetersiz görmüş, eleştiriler getirmişlerdir. Mevcut suç teorilerinin eksik yönü olan kadının neden suç işlediği ve neden erkeklere oranla daha az suç işlediği soruları feminist literatürün temelini oluşturmuştur (Gültekin, 2016, s. 121 – 122).

Bu doğrultuda, yapılan bu çalışmada ‘adam öldürme suçu’ irdelenirken, yoğunlukla feminist kriminolojiden faydalanılmıştır. Çalışmayı oluşturmak için yapılan ön okumalarda kadın ve erkeklerin aslında çok başka sebeplerle cinayete yöneldiği görülmüş bunun yanı sıra toplumsal cinsiyet rollerinin adam öldürme suçuna iten bazı etkenleri belirlenmiştir. Diğer suç teorilerinin cinsiyet faktörünü bariz bir şekilde göz önünde bulundurmuyışı, feminist kriminolojiye eğilim gösterilmesine sebep olmaktadır.

4. Toplumsal Cinsiyet Olgusu

Cinsiyete dayalı kimlik tartışması, kadın ve erkeklerin varsayılan evrensel biyolojik özellikleri hakkındaki fikirlere dayanma eğilimindedir. Bununla birlikte, 1960'lı yıllardan bu yana yapılan tartışmalar, bu konuları salt sosyal açıdan görme ve biyolojinin önemini en aza indirmeye tarafına meyletmiştir. Bu argümanlar cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında bir ayrım yapmıştır. Bu ilk olarak toplumsal cinsiyet rolleri kavramının savunucuları tarafından, biyolojik determinizm eleştirisinde dile getirilmiştir. Cinsiyet çoğu zaman tamamen biyolojik bir adlandırma olarak değerlendirilmekte, üreme organlarındaki farklılıklar ile ilişkili olarak erkekler ve kadınlar arasındaki bedensel farklılıklara atıfta bulunmaktayken, toplumsal cinsiyet farklılıkları özellikle eril ve dişil rollerini ve kimliklerini tanımlayan sosyal fenomenler olarak görülmektedir (Fulcher ve Scott, 1999, s. 140). Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı, Freud'un bir mirası olarak ortaya çıkmıştır. Freud, ‘dişinin dişliliğini’ ve ‘erkeğin erkekliğini’ çalışmış, sorun çıkartan şeyin, bireylerin biyolojik yapılarının olmadığını ileri sürmüştür. Kültür, bireylere ait olduğu cinsiyete göre karakter biçmekte ve psikolojilerini belirlemektedir (Direk, 2009, s. 70). Psikiyatrist Robert Stoller 1968 yılında, kuramsal boyutta cinsiyet ve toplumsal cinsiyeti birbirinden ayrı olarak değerlendirmiş (Segal, 1992, s. 98), 1972 yılında ise ‘toplumsal cinsiyet’ kavramı Ann Oakley tarafından sosyoloji literatürüne eklenmiştir (Marshall, 1999, s. 98).

Yapılan ‘cinsiyet ve toplumsal cinsiyet’ ayrımı ile biyolojik belirlenimcilik reddedilmiş, bireylerin ‘belirlenmiş’ özellikler ile doğmuş olduğu görüşüne karşı durulmuştur. Kadın ve erkeğin birbiriyle eşit biçimde, aynı kavram (cinsiyet) bağlamında incelenmesi göz önünde tutularak, toplumsal ilişkiler yeniden değerlendirilmiştir (Alkan ve Çakır, 2014, s. 230). Toplumsal yapı içerisinde kadına ve erkeğe birbirinden farklı görevler

verilmekte, faaliyet alanları oluşturulmaktadır. Toplumun her cinsiyete verdiği bu görevler ve faaliyetler toplumsal cinsiyet rolleri olarak bilinmektedir (Turner, 1978, s. 320). Çok sayıda bulunan bu roller, çocuk bakımı, akrabalık, cinsellik, eğlendiricilik, eve para getirmek, ev işi yapmak gibi hemen her toplumsal yapıda bulunan görevlere işaret etmektedir (Cornell, 1987, s. 85). Mevcut görevler 'iş bölümü' başlığı altında kadın ve erkeğe dağıtılmakta, bu roller 'toplumsallaşma' veya 'içselleştirme' aracılığıyla bireylerin bilinçaltına yerleştirilmektedir. Yani her iki cinsiyetinde karakteri bu cinsiyet rolleri baskısı ile oluşmakta, bunlara uyumsuz davranıldığında sapmış davranış gerçekleştirdikleri düşünülmektedir (Cornell, 1987, s. 86).

Anlatılanlardan anlaşılabilir üzere, toplumsal cinsiyet rolleri, erkek hegemonyasını yaşatmak ve ataerki düzeni sağlamlaştırmak için bulunmaktadır. Toplumsal yapının sürekliliği ve huzuru öne sürülerek, 'iş bölümü' başlığı altında, kadınlar ikinci sınıf insan muamelesi görmekte ve bu durumun 'olması gereken şey' olduğunu kabullenmeleri istenmektedir. Hem ev hem de iş hayatında dezavantajlı olan kadının haklarını savunmak, her bireyin cinsiyet fark etmeksizin eşit olduğunu göstermek için 'feminizm' ortaya çıkmış ve 'toplumsal cinsiyet' kavramı tartışmaları çoğalmıştır. Zira sosyal hayatta cinsiyet rollerinin, klişelerin, tabakalaşmanın neden var olduğu ve neden ısrarla devam ettirildiği, kolayca cevaplanacak sorular değildir. Bu yüzden cinsiyet meselesinin, bilimsel bakış açısı ve tarafsız gözlem ile irdelenmesi şarttır ve feminizm de bu araştırmaları yapmaya büyük bir istekle gönüllü olan akımdır.

5. Suç ve Cinsiyet İlişkisi Bağlamında Adam Öldürme Suçu

Cinsiyet ve suç arasında doğrudan bir ilişki bulunmakta olup tek etken değildir. Kadın ve erkeklerin suç işleme oranları, şekilleri, nedenleri birbirinden çok farklı olabilmektedir. Bu durum mevcut kültürel yapıyla açıklanabilir. Eril tahakkümün hâkim olduğu toplumlar üzerinde yapılan incelemeler, suç oranlarının da hayli yüksek oranda erkeklere ait olduğunu göstermektedir. Bu durumun temel etkenlerinden birisi, erkeklerin baskın cinsiyet olarak yetiştirilip, toplumda gücünü belli etmesi, hakimiyet kurmak için gereken her şeyi yapması gereğinin bilincinde yerleştirilmesidir. Aynı zamanda ataerkinin bir getirisi olarak, erkek kadından çok daha fazla ev dışı dünya ile etkileşim kurarak çok sayıda insanla bağ oluşturup, daha fazla risk almaktadır. Cinsiyet faktörü her sosyal olguda olduğu gibi 'suç' konusunda da büyük farklılıklar ve önem taşımaktadır.

Türkiye'de 2018 sanık istatistiklerine cinsiyet açısından bakıldığı zaman, %89,2'sinin erkek, %10,8'inin kadın olduğu görülmektedir (Adli İstatistikler 2018, s. 34). Yani genel suç ithamları cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde erkeklerin kadınlardan yaklaşık dokuz kat fazla sayıda olduğu görülmektedir. Gene Türkiye'de 2018 yılı ceza mahkemelerinde bulunan dosyalarda mağdur/müştekiler cinsiyet açısından istatistiki olarak

incelendiğinde, mağdur/müştekilerin %66,9'unun erkek, %33,1'inin kadın olduğu görülmektedir (Adli İstatistikler 2018, s. 35). Anlaşılacağı üzere kadınların mağduriyet oranı, sanık olma oranlarının yaklaşık üç katıdır. Bu durum kadınlara ve erkeklere zarar veren cinsiyetin, büyük oranda erkek olduğunun da kanıtlarından birisi kabul edilmektedir.

Kadın ve erkek suçluluğu üzerine yapılan araştırmalarda bariz farklar bulunmuştur. Kadınlar erkeklere oranla şiddet içeren suçlara daha az eğilim göstermekte, şiddet eğilimi gösteriyorsa da bunu daha erken yaşlarda ortaya koymakta ve zirveye ulaşmaktadır (cinayet işleme gibi). Erkekler şiddet suçlarını tekrar etme konusunda daha çok yatkınlık göstermektedirler. Ve son olarak kadınlar şiddeti ileri düzeyde yaşamak konusunda daha çok kaçınılmaktadırlar (İçli, 2013, s. 35).

Türkiye'de cinsiyete dayalı adam öldürme oranlarına bakıldığında zaman, her on cinayet failinin dokuzunun erkek olduğu görülmektedir. Yani erkekler kadınlardan dokuz kat daha fazla adam öldürmektedir. Genel suç oranlarında olduğu gibi, kadının cinayet mağduru olma durumunun, fail olduğu orandan 3 ile 4 kat daha fazla olduğu görülmektedir. Yani kadınların adam öldürme oranları, kendilerinin öldürülme oranlarına kıyasla 3 – 4 katı daha düşüktür (Sözer, 2016a, s. 186 – 187). Gene de istatistiklere bakıldığında Türkiye'de adam öldüren kadın sayısında yıllara dayalı bir artış olduğu söylenebilir. 2010 yılında adam öldürme suçundan cezaevine giren kadın sayısı 120 iken, 2011'de 126, 2012'de 172, 2013'te 153, 2014'te 184 ve 2015'te ise 196 olmuştur (Akgün, 2019, s. 38).

Cinsiyete dayalı suç farklılığının birden çok karmaşık etkeni olabilir. Fakat en büyük sebebi ataerkil düzenin getirileridir. Her iki cinsiyetin de ölme ve öldürülme sebepleri ele alındığında eril tahakkümün ne kadar etkin olduğu görülmektedir. Bu bakış açısı kuramsal boyutla değerlendirilirse, ana eksenini feminist kriminolojide tutarak irdelemek gerekmektedir. Merkezde feminist kriminolojinin tutulmasının nedeni, sosyal yapının ve sürecin şekillenmesinin temelinde, toplumsal cinsiyet rollerine uygun yetiştirilen bireylerin bulunmasıdır.

Feminist kuramcılar, mevcut teorilerin kadın suçluluğunu açıklayamadığını, bilhassa adam öldürme suçunu sadece erkeklere özgü bakış açısıyla yorumladığını düşünmektedir. Oysa burada cinsiyet faktörü çok önemlidir. Erkeklerin suç işleme nedenleri ile kadınların suç işleme sebepleri birbirinden çok farklıdır ve geleneksel kuramlar eril bakış açısıyla daha genel yorumlamalara sahip yaklaşımlar sergilemektedir. Bu yüzden 1970'li yıllarda ikinci dalga feminist hareketten yola çıkarak feminist kriminoloji oluşturulmuştur. Bu sayede kadınların suç işleme sebepleri, erkeklere oranla neden daha az suça karıştıkları belirlenmeye çalışılmıştır. 1980'li ve 1990'lı

yıllarda da adam öldüren kadınlar demografik ve karakteristik olarak incelenmeye başlanmıştır (Akgün, 2019, s. 48 – 49).

Bu noktada feminist teoriden yola çıkılarak, kadın ve erkeğin tutumunu belirleyen normlara değinmek gerekmektedir. Bireyler, biyolojik cinsiyetlerine dayanarak oluşturulmuş toplumsal cinsiyet rolleri etrafında yetiştirilmektedir. Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında bir bağ kurulmuş, kadın ve erkek olmanın insana atfettiği çeşitli roller olduğu düşünülmüştür. Birey doğduğu andan itibaren ailesi ve toplum tarafından, hangi cinsiyete aitse ona uygun biçilmiş rollere uyması adına bir baskı ile büyütülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri tamamen kültürel yapılara dayalı üretilmektedir, yani her toplumda kız ve erkek çocuklarının sahip olması gereken roller, kültürel değerlere bağlı değişim göstermektedir. Buna uyum göstermeyen kişilerin ise ‘sapmış’ bir davranış içerisinde olduğu düşünülmektedir (Giddens, 2012, s. 506). Kadın ve erkeğin, maddi (bedensel) ve manevi (güç ilişkisi) açıdan farklılık barındırması, eril düzenin gücünü aldığı sığınma noktasıdır. Bu düzen kadını kendi işgücü, zaman ve mekânından ayırıştırarak, kadın üzerinde tahakküm kurmaya çalışmaktadır. Bunun için de öncelikle biyolojik, bedensel tahakküm kurmayı amaçlamaktadır (Bourdieu, 2018, s. 20 – 22). Erkeklerle bedensel hakimiyet, güç, zekâ, hırs, çatışma, şiddet eğilimi rolleri yüklenirken kadınlara duygusal, şefkatli, anlayışlı olması öğretilmektedir (Sancar, 2016, s. 29). Ataerkil düzenin algısında kadınlar denetlenmelidir, buna dayalı zamansal ve mekânsal kısıtlamalar yapılmaktadır (İnceoğlu ve Kar, 2010, s. 40). Aynı şekilde bu sınırlar beden ve ahlak üzerinde de kendisini gösterir. Kadınların giyim, saç, makyaj şekli, oturuşu, yürümesi belirlenmiş şekillere uymak zorundadır. Hakeza erkekler de belli ahlaki rollerde davranmalıdır (!). Kadın itaat etmeli, erkek kadına boyun eğdirmelidir. Erkek mekânın dışında çalışmalı, kadın içinde olmalıdır (Bourdieu, 2018, s.40 – 45). Bu gibi toplumsal cinsiyet rolleri ile suç arasında doğrudan ilişki bulunur. Bu ilişki iki boyutlu ele alınabilir. İlk olarak erkeğin kadına karşı işlediği suçlar üzerinden bir yorumlama yapmak gerekirse, kadın üzerinde hakimiyet kurması gerektiği öğretilen güç sahibi erkek, bu tahakkümü sağlamak için her yola başvurmaktadır. Kadına karşı fiziksel, psikolojik, sembolik şiddet uygulamakta, gerektiği yerde bu şiddetin son noktası olan cinayeti gerçekleştirmektedir. Bir erkek, bir kadını öldürürken onun sözünden çıktığını, ona boyun eğmediğini, gerektiği gibi kapalı giyinmediğini, başka bir erkekle konuşarak, görüşerek namusunu lekelediğini ileri sürebilmektedir. Aile içinde ve toplumda gerekli noktalarda kadını dövmenin ve öldürmenin doğru bir şey olduğu, erkeğin bilincine yerleştirilmektedir. Bu yüzden erkeklerin, kadına gösterdiği şiddet oranı daha yüksektir.

Bunların yanı sıra kadının suç işlemesine sebep olan bir başka boyut da suçu işlemeye itilmesidir. Ataerki düzende kadına uygulanan şiddet ve baskı çok fazladır. Kadın bir zaman sonra bunlara karşılık vermek ya da kendisini savunmak zorunda kalabilmektedir. Uzun süre maruz kaldığı ezilme sonucunda intikam alma duygusuna da bürünebilmektedir. Nihayetinde zarar görmüş ve zarar veren bir kadın ortaya çıkmaktadır (Daly, 1998, s. 141 – 149).

Şiddet, kime uygulanırsa uygulansın olumlu görülemez ve buna maruz kalan kişide her daim travmatik bir etki bırakma olasılığı vardır. Bu etkilerin en başında fiziksel yaralanmalar bulunmaktadır. Bu yaralanmalar kırık, yanık, cinsel hastalık, istenmeyen gebelikler olabileceği gibi ölüme yol açacak düzeylerde de kendisini gösterebilir. Feodal ataerki de daha çok fiziksel şiddet kendisini gösterirken, modern ataerkide fiziksel şiddet gösterilemediği noktada psikolojik şiddet uygulanmaktadır. Erkeğin şiddetindeki ana amaç kadına ‘ceza’ vermek, onu aşağılamak, güçsüz olduğunu hissettirmektir. Kadın, görmüş olduğu şiddet karşısında fiziksel yaralanmaların yanı sıra özgüvensizlik, depresyon gibi ruhsal sarsıntılar da yaşamaktadır. Bazı durumlarda kadın, bundan kaçamayacağını kabullenip, şiddeti normalleştirmektedir. Fakat yapılan araştırmalar şiddet gören kadınlarda yüksek derecede depresyon, anksiyete bozukluğu, intihar riski oluştuğunu göstermektedir (Çelik, 2018, s. 60 – 62). Erkeğin şiddetinin son noktası, kadını öldürmesidir. Fakat bu süreçte yaşadığı bu ağır yükün karşısında kadın kendisini korumak ya da bundan kurtulmak için şiddet uygulayan erkeği de öldürebilmektedir. Bu yüzden kadın cinayetlerine bakıldığı zaman, büyük yüzdede eşini, nişanlısını, sevgilisini öldürdüğü görülmektedir.

Akgün’ün (2019, s. 53) aktarması ile Daly (1992), kadınları suça iten sebepleri beş kategoride toplamıştır. Bunlardan ilki, zarar gören ve zarar veren kadınlardır. Bu bireyler genellikle problemlili çocukluk geçirmiş, yaşadıklarıyla baş edebilmek için şiddete, zarar vermeye başvuran, alkol ve madde bağımlısı olabilen, psikolojik yıpranmalara sahip kimselerdir. İkinci olarak, dayak yiyen kadınlar vardır. Hali hazırda evli olduğu ya da boşanmış olduğu eşinden şiddet gören kadınları kapsamaktadır. Üçüncü grup ise, seks işçilerinden oluşur. Bu kadınlar genellikle büyüme sürecinde evde baskı ya da taciz gördüğü için kaçmış, geçimini sağlamak için seks işçiliğinden para kazanmaya başlamıştır. Bu durum dışarıdaki erkeklerden daha çok baskı görmesine veya farklı suçlara itilmesine neden olabilmektedir. Diğer bir kategori ise, maddeyle ilişkili kadınlardır. Bir şekilde madde bağımlısı olmuş ya da uyuşturucu satmaya başlamış kişilerden meydana gelmektedir. Son olarak ise, ‘diğerleri’ grubu oluşturulur. Buraya dahil olan kadınlar bir şekilde, ekonomik ya da başka etmenlerle suça bulaşmış kişilerdir. Bunların hepsinin nihayetinde söylenecek şey, bazı istisnai durumlar dışında, kadınlar suç işlemeye itilmektedir, zorunda bırakılmaktadır.

Anlaşılabileceği üzere, kadın ve erkeklerin suç işleme nedenleri birbirinden çok farklıdır. Kadın ataerkil toplumda zaten bastırılmış bir birey olarak yetiştirilmektedir. Erkek ise, en baştan şiddete, suça eğilimli kodlarla büyütülmektedir. Bunların en nihayetinde erkekler büyük oranda suçu veya şiddeti olması gereken bir şey gibi gerçekleştirirken, kadınların çoğunlukla mecbur kaldığı için suçlu konumuna düşmeleri söz konusu olmaktadır.

Sonuç

Bir kişinin isteyerek ya da kazara başka bir insanın yaşamını sona erdirmesini temsil eden ‘adam öldürme’ olgusu, şiddet suçları başlığı altında incelenmektedir. Cinayetler planlı şekilde gerçekleştirilebileceği gibi, bireyin kendisini korumak için başvurduğu bir yöntem de olabilmektedir. Özellikle suçun toplumsal yapıda kendisini gösterme oranı arttıkça, kişiler her an bir suçla ya da suçluyla karşılaşabileceklerini düşünmekte, bunun korkusunu yaşamaktadırlar. Zira işlenen cinayetlerin özellikle ‘kadın’ fail tarafları, bu suça kendisini korumak için karışmaktadırlar.

‘Adam öldürme’nin bu kadar irdelenmesinin sebebi, bu şiddet suçunun geri dönüşü olmayan ağırlığıdır. Diğer suçların telafi edilebilir yanı fazladır fakat bir insanın yaşamını sonlandırmak sağlıklı bir zihin yapısıyla kabul edilebilir bir durum değildir. Fakat kaçınılmaz şekilde artan cinayet oranları göz önünde bulundurulduğunda, insanları buna iten şeyin neler olduğunu anlamak zorunluluk haline gelmiştir. Ancak bu şekilde gereken tedbirler alınabilir. Bunun için kasıtlı cinayet işleyen kişilerin geçmişi ve suç işleme anları araştırılmış, bulunan verilere dayanarak çeşitli belirlemeler yapılmıştır. Adam öldürme suçunu gerçekleştirenlerin genel anlamda çocukluk ve gençlik dönemlerinin iyi geçmediği, aileleri tarafından sevgi görmedikleri, kendilerini toplumun dışında, yalnız, yetersiz hissettikleri, eğitim ve iş hayatlarında çok başarılı olamadıkları, olumsuz duygu ve davranışlar etrafında hareket ettikleri görülmüştür. Elbette bu gibi olumsuz koşullarda büyüyen herkese ‘ileride bir gün katil olabilir’ gözüyle bakmak yanlıştır. Fakat elde edilen bu bilgilere dayanarak, herkes için hayat koşullarını iyileştirecek projeler ortaya konulabilir.

Adam öldürme suçunun gerçekleşmesinin, toplumsal dağılımına bakıldığı zaman kırsal kesimlerde daha çok meydana geldiği görülmektedir. Kırsal bölgelere formel yasalardan daha çok informal yaptırımlar hâkim olmaktadır. Sosyal düzenleri için kendi kurallarını belirleyen gruplar, uyumsuz kişilere karşı uygulanacak ceza sistemlerini de oluşturmaktadır. Bu gibi yerlerde namus ya da arazi için cinayet işlemek bir noktada normalleştirilmiştir.

Diğer suçlarda olduğu gibi, adam öldürme suçunda da cinsiyet faktörü çok önemlidir. Çünkü cinayet işleme sebepleri cinsiyete göre fazlasıyla

farklılaşmaktadır. Öncelikle istatistiklere bakıldığında, erkeklerin kadınlara oranla dokuz kat fazla adam öldürdüğü görülmektedir. Aynı zamanda kadınların cinayet mağduru olduğu oranın fail durumundan 3 ile 4 kat fazla olması da erkek katillerin fazla oluşunu desteklemektedir. Kadınların cinayet işleme oranları yıllara göre artan bir seyir izlese de hala erkeklerin onda biri kadardır. Bu durum erkeklerin şiddete daha meyilli olduğunu göstermekte olup bu eğilimin ortaya çıkmasını sağlayan etkenler bulunmaktadır. Bu etkenlerden en baskın olanının, toplumsal cinsiyet rollerinin dağılımı olduğu düşünülmektedir. İleri sürülen düşünceyi temellendirmek için yapılan çalışmada feminist kriminolojinin teorik bakışı merkez noktada tutulmuştur.

Feminist kriminoloji, ataerkil yapılanmanın kadın ile erkeğe farklı roller biçtiğini, buna dayalı sergilenen eylemlerin cinsiyetler arasında eşitsizliğe yol açtığını savunmakta ve suç faktörünü de bu bakış açısı üzerinden yorumlamaktadır. Erkeklerin ve kadınların cinayet işleme oranlarının ve nedenlerinin farklılığı, eril düzenin getirileriyle açıklanmaya çalışılmaktadır.

Öncelikle erkeklerin suç işleme ve adam öldürme suçunu gerçekleştirme oranının kadınlardan daha fazla olmasının sebebi ve cinayet nedenleri feminist kriminoloji çerçevesinde irdelenmiştir. Ataerkil toplum erkeklere güçlü, sert, cesur, savaşçı, hırslı, çatışmacı olmayı öğreterek, bu özellikleri hâkimiyetini göstermek için kullanması gerekliliğini vurgulamaktadır. Bu şekilde donatılan erkekler kadın üzerinde tahakküm sağlayabilmek için şiddete başvurabilmektedir. İtaat etmeyen kadını uyumlu hale getirmenin bir yolu olan güç göstergesi fiziksel, psikolojik, cinsel şiddet olarak şekillenebilmektedir. Boyun eğmeyen, erkeğin sözünü dinlemeyen, toplumsal cinsiyet rollerine göre davranmayan kadının üzerinde, hegemonik düzenin gerekli gördüğü noktada, şiddetin son aşaması olan cinayet gerçekleştirilmektedir. Erkeğin güç gösterisi bir tek kadın üzerinde değil, toplumdaki diğer erkekleri de kapsar. Bu yüzden erkeklerin yolda, trafikte, iş yerinde, zaman mekân fark etmeksizin, tanıdığı ya da tanımadığı kişileri öldürdüğü görülmektedir. Ataerkil yapılanma öyle büyük boyutta bir baskı kurar ki, erkekler sürekli 'erkekliği'ni ispatlamak zorunda kalır. Bu yüzden bir gruba dahil olmak için, asla onaylanmayacak şekilde toplu tecavüz, cinayet, saldırı gerçekleştirilebilmektedir. Kısacası sosyolojik anlamda erkeklerin adam öldürme nedenleri, ailenin ve toplumun öğretileriyle doğrudan ilişkili olabilmektedir. Bunlara ek olarak ataerkil düzenin ona yüklediklerini yerine getiremeyip, bazı sorunlar (işsizlik, kısırlık gibi) yaşayan bireyler erkeklik krizi içine girmekte ve bu durum da onları daha da saldırganlaştırmaktadır. Haberlerde bolca örneğine rastlanabileceği şekilde, maddi sıkıntı yaşayan erkeklerin yetersizlik duygusu ile bir patlama noktası yaşayıp, eşini, çocuğunu ya da bir başkasını öldürdüğü hatta zaman zaman şiddeti kendisine de yönelterek kendi hayatını da sonlandırdığı görülmektedir.

Kadınların suç işleme ve adam öldürme suçunu gerçekleştirme oranının erkeklerden daha düşük olması sebebi ve cinayet nedenleri feminist kriminoloji çerçevesinde incelenmiştir. Bu teoriye göre, ataerkil düzenin kadını ev içinde tutması ile kadın suç oranının düşük olması arasında doğrudan bir ilişki vardır. Dış dünyayla çok fazla bağlantı kuramayan kadın, daimî olarak bir erkeğin gözetimi altında kalmaktadır. Sosyal hayatın zayıflığı, kadının suç işleme olasılığını da düşürmektedir. Zaten kadın mevcut düzende, doğduğu andan itibaren daha anlayışlı, sakin olması gerekliliği ile yetiştirilmiştir. Bu durum da onun suça olan eğilimini azaltmaktadır. Kadınların dış dünyayla ilişki kurarak büyümesi, yetişkinliğinde ev dışında aktif rol alabilmesi durumlarında, kadın suçlu oranlarının arttığı gözlemlenmiştir. Yani eril düzen kadının suçlu olma ihtimalini bile elinden almıştır (!) demek çok da iddialı olmayacaktır. Bunun ana sebebi erkeklerin güç paylaşımından korkmasıdır. Zira, kadına istediği zaman şiddet uygulayabilen erkeklerin sayısı, kadının eğitilmiş ve maddi açıdan yeterli olması durumunda düşüş göstermektedir. Kadınların adam öldürme sebeplerine bakıldığında ise, onların bu eylemi yapmaya itilme oranlarının yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Kadın yaşadığı yoğun baskı, şiddet, kısıtlanma, değersizlik karşısında, kendisini savunmak ya da buna intikam duygusuyla beraber karşılık vermek zorunda kalabilmektedir. Yani erkekler fark etmeksizin, zarar görmüş ve zarar veren bir kadın yaratmaktadırlar. Kadınların adam öldürme nedenlerinin başında şiddete, tacize maruz kalmak, namusunu korumak gibi etkenlerin bulunması bu düşünceyi destekler niteliktedir.

Son bir toparlama yapmak gerekirse, ataerkil düzenin kadını ve erkeği adam öldürme suçuna ittiği gerçeği inkâr edilemez ancak tek faktör olarak da gösterilemez olduğunu söyleyebilmek mümkün. Elbette ki farklı teorilerin dayandığı başka etkenler de mevcuttur. Fakat bir insanın içinde büyüdüğü, yaşadığı toplumun ilişki kurma şekli çok büyük bir payla kendisini suç konusunda da göstermektedir. Genel anlamda erkekler tahakküm kurmak için, kadınlar ise kendisini korumak uğruna adam öldürmektedirler. Bir insanın hayatını bitirmeye karar vermek kolay değildir. Böyle bir düzen içinde kadınlar suçlu değil, suça sürüklenmiş olarak nitelendirilmelidir. Kadını korumak adına, kolluk kuvvetlerin, yasaların yetersiz oluşu, onun kendisini savunmasını tek çıkar yol haline getirebilmektedir. Yapılan bu çalışmaya dayanarak, ataerkil düzenin ve toplumsal cinsiyet rollerinin getirilerinin hem kadın hem de erkek için, cinayet işleme oranını yükselttiği söyleyebilmek mümkün görünüyor. Mevcut düzenin uyguladığı baskı ile sisteme itaat ederek erkekliğini ispatlama çabasında olan erkekler ve kendisini bu durumun yarattığı her türlü şiddetten korumaya çalışan kadınlar var oldukça ‘adam öldürme’ suç oranının azalma ihtimali pek mümkün görünmemektedir. Cinsiyetlerin formel ve informal düzende eşit görülmesi, yargılanması, rol

dağılımlarının yapılması, toplumsal yüklerin bölüşülerek, saygının ve sevginin artmasını sağlayacaktır. Adam öldürme suçuna karışan kadın ve erkeklerin iyi bir çocukluk geçirmemesine, sağlam bir psikolojiye sahip olmamasına dayanılmış ve bu yaşantılarının sebepleri irdelendiğinde, altında yatan şeyin büyük oranda toplumsal cinsiyet rollerinin olduğu görülmüştür. Aslında ataerkil düzenden karlı çıkan herhangi bir taraf yoktur. Kar etmek bir yana dursun, suç işleme oranlarını artırıyor olması, bu sistemin savunulacak bir yanını bırakmamaktadır. Bu yüzden toplumsal cinsiyet rollerinin değişmesi, yeniden tanımlanması ve eril düzenin ortadan kalkması ile cinayet oranlarının azalacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Adler, F. (2003). Sister in Crime. Francis T. Cullen ve R. Agnew, (Ed.), *Criminological Theory: Past to Present – Essential Readings* (2. Baskı) içinde (405 – 412). Los Angeles. CA: Roxbury Publishing Company.
- Adli İstatistikler 2018. 15.06.2019. http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2018/istatistik2018.pdf
- Akgül, A. ve Irmak, F. (2016). Sosyal Yapı Teorileri. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (73 – 88). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Akgün, R. (2019). *Adam Öldüren Kadınlar*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Akıncı, F. S. (2018). *Kriminoloji* (13. Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Alkan A. ve Çakır, S. (2014). Osmanlı İmparatorluğu'ndan Modern Türkiye'ye Cinsiyet Rejimi: Süreklilik ve Kırılmalar. F. Alpkaya ve B. Duru, (Ed.), *1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim* (3. Baskı) içinde (229 – 273). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Arduç, N. (2016). *Türkiye'de Kasten Adam Öldürme Suçunu İşlemiş Failerin Kişilik Yapılarının Analizi ve Adam Öldürme Suçunun Yordayıcılarının İrdelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bahar, H. İ. (2016). Suç Mağdurları. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (443 – 456). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Beccaria, C. (2016). *Suçlar ve Cezalar Hakkında* (6. Baskı). (S. Selçuk, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Berger, P. (1999). *The Meaning of Sociology*. J. M. Charon, (Ed.), in *The Meaning of Sociology* (6. Baskı) içinde (230). New Jersey: Prentice Hall.
- Bourdieu, P. (2018). *Eril Tahakküm* (4.Baskı). (B. Yılmaz, Çev.). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bozkurt, V. (2009). *Değişen Dünyada Sosyoloji* (4.Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Cornell, R. W. (2016). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar* (2. Baskı). (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çelik, G. (2018). *Öldüren Erkek(lik)ler* (2. Baskı). İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Daly, K. (1998). Women's Pathways to Felony Court: Feminis Theories of Lawbreaking and Problems of Representation. K. Daly ve L. Maher, (Ed.), *Criminology at the Crossroads: Feminist Readings in Crime an Justice* (pp. 135 – 154). Oxford: Oxford University Press.
- Direk, Z. (2009). Judith Butler: Toplumsal Cinsiyet ve Bedenin Maddeleşmesi. Z. Direk, (Ed.), *Cinsiyetli Olmak*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji* (8. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Durkheim, E. (1985). *Toplumbilimsel Yöntemin Kuralları*. (C. B. Akal, Çev.). İstanbul: BFS Yayınları.
- Fulcher, J. ve Scott, J. (1999). *Sociology*. Great Clarendon Street: Oxford University Press.
- Giddens, A. (2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Godde, E. (1999). *An Introduction to Deviance*. J. M. Charon, (Ed.), in *The Meaning of Sociology* (6. Baskı) içinde (240). New Jersey: Prentice Hall.
- Gültekin, K. (2016). Eleştirel Kriminoloji. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (115 – 134). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- İçli, T. G. (2001). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- İçli, T. G. (2013). *Kadın Suçluluğu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İnceoğlu, Y. ve Kar, A. (2010). *Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kongar, E. (2000). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kul, M. (2016). Erken Dönem Pozitivist Biyolojik ve Psikolojik Yaklaşımlar. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (59 – 71). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (O. Akınhay ve D. Kömürcü, Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mitchel, J. ve Oakley, A. (1998). *Kadın ve Eşitlik*. (F. Berktaş, Çev.). İstanbul: Pencere Yayınları.
- Özkan, M. (2016). Neoklasik Teoriler. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (49 – 57). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sancar, S. (2016). *Erkeklik: İmkânsız İktidar* (4. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*. (V. Ersoy, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Seyhan, K. (2016). Klasik Okul Teorileri. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (37 – 46). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Simpson, S. S. (1989). Feminist Theory, Crime and Justice. *Criminology*, 27 (4), 605 – 632.
- Sözer, A. M. (2016). Kriminolojinin Tanımı, Tarihi Gelişimi ve Temel Kavramlar. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (3 – 13). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sözer, A. M. (2016a). Şiddet Suçları. M. A. Sözer ve E. Balcıoğlu, (Ed.), *Kriminoloji* (1. Baskı) içinde (183 – 203). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şenol, D. ve Yıldız, S. (2012). Şiddet Sarmalındaki Hükümlü Kadınların Demografik Özellikleri: Sincan ve Delice Cezaevleri Örnekleri. D. Şenol, S. Yıldız, T. Kıymaz ve H. Kala, (Ed.), *Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (528 – 546). Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- Turner, J. H. (1978). *Sociology Studying the Human System*. California: Goodyear Publishing Company, Inc.

Dolunay Şenol- Aybeniz Sarıççek
Adam Öldürme: Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Sosyolojik Bir Değerlendirme